

CANTHARELLUS MELANOXEROS: NIEUW IN NEDERLAND

Marjon van der Vegte

Laarweg 13, 6882 AA Velp

Vegte, M. van der, 2010. *Cantharellus melanoxeros*: New in The Netherlands. *Coolia* 53(1): 23–24.

In the autumn of 2009, *Cantharellus melanoxeros* was found in the forest of Lichtenbelt, near Leuvenheim, province of Gelderland. A characteristic feature of this species is the blackening of surfaces and flesh upon aging or damage. It is the first record for The Netherlands.

L ichtenbelt, een klein landgoed in de buurt van Leuvenheim in Gelderland, herbergt vele bijzondere paddenstoelen. De bebossing bestaat uit gemengd loofbos met eik, berk, els en wilg; er zijn lanen met oude beuken en eiken, broekbos met els, wilg en berk en stukjes naaldbos met larix en dennen. De bodem bestaat uit vruchtbare grond, rijk aan klei, met soms wat leem. Er is een oude beukenlaan waar de Inktviszwam (*Clathrus archeri*) soms wordt waargenomen. En er is een eikenlaan met bomen van ruim anderhalve meter in doorsnee, met daarnaast hier en daar hazelaar, meidoorn, els en kardinaalsmuts. De onderbegroeiing bestaat uit heermoes, kamperfoelie en braam; er is een dikke luchtige mulchlaag aanwezig. Bij zo'n milieu behorende paddenstoelen zijn er al volop gevonden, zoals *Lactarius chrysorrheus* (Zwavelmelkzwam), zeer grote exemplaren van *Boletus edulis* (Gewoon eekhoorntjesbrood), *Tricholoma sejunctum* (Streephoedridderzwam), *T. stiparophyllum* (Geelwitte ridderzwam), *T. ustaloides* (Valse beukeridderzwam), *T. sulphureum* (Narcisridderzwam), *Hygrophorus eburneus* (Ivoorzwam); langs de paden en in het aangrenzende bosgedeelte staan soms mooie groepen van *Hydnum repandum* (Gele stekelzwam), *H. rufescens* (Rossige stekelzwam) en *Otidia bufonia* (Donker hazenoor).

Op 14 oktober 2009 vond ik tijdens een wandeling in deze eikenlaan een vreemd uitziende cantharel. Hij had een afwijkende hoedkleur en toen ik de paddenstoel de volgende dag opnieuw bekeek, was, nabij de steelbasis en op stukjes van de hoedrand, een zwart-verkleuring zichtbaar geworden.

Toen ik wat foto's bekeek en literatuur had doorgelezen, ging mijn hart sneller kloppen: kon het *Cantharellus melanoxeros* zijn? Mijn determinatie werd spoedig daarna bevestigd door Thom Kuyper. Geweldig: *Cantharellus melanoxeros* is nieuw

Figuur 1. *Cantharellus melanoxeros*. (Foto: Marjon van der Vegte)

voor Nederland! Er staat inmiddels ook een foto van op onze webstek, en daar wordt “Zwartwordende cantharel” als voorlopige Nederlandse naam voorgesteld. De paddenstoel zelf gaat naar het herbarium in Leiden voor een nummer ten behoeve van het karteringsbestand en het Nederlands soortenregister.

Cantharellus melanoxeros werd voor het eerst beschreven in 1830, door de Fransman Desmazière, op basis van een vondst van het jaar daarvoor. De zwartverkleuring bij aanraking, drogen en veroudering is kenmerkend en bezorgde deze paddenstoel zijn naam (Grieks: melas = zwart, xeros = droog). Ook als Nederlandse naam lijkt “Zwartwordende cantharel” dus heel toepasselijk. *Cantharellus melanoxeros* is in heel Europa een zeldzame verschijning. Na 1980 zijn er meldingen gedaan in 17 landen, van in totaal 398 “localities” (gebieden die meer dan 1 km van elkaar verwijderd zijn), waarbij het in 44% om beschermde gebieden gaat (GBIF, 2009): Noorwegen 115, Slovenië 27, Spanje 15, Denemarken 10, Oostenrijk 9, Zweden 8, Frankrijk 4 (laatste waarneming 2006), Zuid-Engeland 4, Duitsland 1, Schotland 1, Estland, Italië, Finland, België, Hongarije, Tsjechië en Zwitserland. Hij staat in 9 landen op de Rode Lijst (voor zover er in die landen een Rode Lijst beschikbaar is).

De Zwartwordende cantharel groeit graag in milieus waar de bodem kalkhoudend of lemig en voedselrijk is. De groeiplaats in Lichtenbelt biedt, zeker qua bodemgesteldheid, tamelijk ideale omstandigheden. Waarschijnlijk spelen factoren als een duidelijke vermindering van de milieubelasting een rol: 30% minder stikstofdepositie, en de verzuring, de zuurbelasting, is zelfs met 90% gedaald ten opzichte van de piekwaarden in de jaren '80 (Arnolds & Veerkamp, 2008).

Overigens komt in Lichtenbelt ook op verschillende plaatsen de Gewone hanekam (*Cantharellus cibarius*) voor, die juist een voorkeur heeft voor het tegenovergestelde: een zuur milieu dat mineraalarm is.

Beschrijving

Cantharellus melanoxeros Desm. (1830) – Zwartwordende cantharel (voorstel NL naam)

Synoniemen: *Craterellus melanoxeros*, *Cantharellus cibarius* var. *ramosus*, *Cantharellus incarnatus* (Petersen, 2009).

Hoed: 2 – 10 cm diameter, lichtgeel tot vuil geel, soms roze of bruinachtig, zwart wordend bij beschadigen en/of verouderen; glad, vezelig of schubbig; hoedrand glad, getand of lobbig.

Steel: 30 – 80 × 8 – 15 mm; zoals de hoed gekleurd, vol, stevig, excentrisch, breder naar onder toe; oppervlakte: glad tot licht berijpt, aan de basis zwart wordend. Lamellen: grijsgeel tot grijspaars, eerder gevorkte lijsten dan echte lamellen. Sporee: gelig. Geur: zwak, iets fruitig; smaak: iets zoetig en scherp. Sporen: 8,2 – 10 (–11,2) × 5,8 – 7,2 µm;

Voorkomen: groeit op vruchtbare, neutrale grond in loofverliezend bos onder eik en beuk (maar er zijn ook meldingen bij hazelaar en meidoorn), rijk aan klei en een toplaag van bladhumus.

Met dank aan Thom Kuyper en Eef Arnolds voor controle van de determinatie en aanvullende informatie.

Literatuur

GBIF, 2009. Global Biodiversity Information Facility, <http://www.gbif.org>

Arnolds, E. & Veerkamp, M.T. 2008. Basisrapport Rode Lijst paddenstoelen

Petersen, J.H. 2009: <http://www.pilzbestimmer.de/Detailed/12170.html>; <http://www.mycokoey.org>

